

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ
Книга 2 – ГЕОГРАФИЯ
Том 114

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF GEOLOGY AND GEOGRAPHY
Book 2 – GEOGRAPHY
Volume 114

ЕДИН ЖИВОТ, ПОСВЕТЕН НА БЪЛГАРСКАТА ГЕОГРАФИЯ
(По случай 100-годишнината от рождението на проф. д-р Милан Георгиев)

Проф. д-р Милан Георгиев (1921–2008)

Развитието на географската наука и кадрите в нея след Втората световна война е свързано с няколко важни събития. Те се отнасят до промените във висшето образование в нашата държава. Непосредствено след войната настъпват съществени изменения по отношение на кадровия потенциал на преподавателския състав в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Отстранени са по политически причини и лични взаимоотношения двама от най-уважаваните професори географи – Димитър Яранов и Иван Батаклиев. Променят се и се създават напълно нови дисциплини, включени в осъвременени учебни програми. Това естествено довежда до назначаването на нови преподаватели и асистенти. Увеличава се броят на аспирантите, специализиращи и работещи по научните проблеми в географията. Постепенно се постига по-голяма задълбоченост в подготовката на студентите и възможностите за практическа реализация на знанията им. През 1951 г. след успешен конкурс Милан Георгиев постъпва като аспирант с научен ръководител проф. Живко Гълъбов.

Проф. д-р Милан Георгиев е роден на 13 юни 1921 г. в китното задбалканско село Желява в подножието на Софийска планина. Неговият дядо с прякор Мечката е бил съден за участие в революционната дейност, организирана от Васил Левски, и изпратен на заточение в Диарбекир, откъдето не се завръща. Милан първоначално учи в родното си село, а по-късно през 1941 г. завършва Четвърта мъжка гимназия в София. Кандидатства и продължава образованието си в Софийския университет. През 1944 г. завършва висшето си образование, а през 1945 г. отбива редовната си военна служба в Казанлък и известно време работи като метеоролог във военното летище на гр. Балчик.

Завършва и учителския стажантски институт и веднага след това постъпва като учител зад граница в гимназията на Цариброд, който по това време е с преобладаващо българско население в рамките на Федеративна народна република Югославия, както е името на държавата по това време. След провала на Бледската спогодба и влошаването на отношенията между България и Югославия Милан Георгиев организира царибродските ученици за протест против официалните власти и е принуден да напусне нелегално и да пресече границата с България. Постъпва за кратко като учител в гимназията в гр. Елин Пелин, а по-късно е директор на гимназията в гр. Тетевен. Там се изявява и като млад и енергичен учен. Заедно с изпълнението на основните си задължения прави редица геоморфоложки и морфографски проучвания, които по-късно стават основа за написване на няколко научни публикации за този район. Последното му учителско място е в гр. Мездра.

По време на аспирантурата си той изучава и втора специалност – геология и тектоника, при изтъкнатия български учен акад. Еким Бончев. Заедно с научния си ръководител проф. Живко Гълъбов той участва в редица научни експедиции в страната, включително и в района на подготвяния докторски научен труд. Специализира в областта на геоморфологията, и по-конкретно в ерозионните, глациогенните и нивалните процеси. Резултат от тази дейност е задълбоченото

изучаване на спецификата на геоморфоложките процеси и неотектонската дейност в северното подножие на Рила в района на Самоковската котловина. Тези изследвания са използвани при проектирането на яз. „Искър“.

Защитава успешно своя дисертационен труд „Геоморфология и неотектонски движения в Самоковската котловина“ и става един от първите кандидати на науките в специалността. През 1954 г. е назначен за редовен асистент в катедра „Физическа география на България и континентите“, ръководена от проф. Илия Иванов.

Той продължава своите изследвания в редица райони на страната и публикува поредица от научни статии с определен принос в областта на физическата география.

През 1964 г. е избран за доцент, а през 1971 г. – за професор. Става ръководител на катедрата и прави подобрения в учебния план на специалност География. По негова инициатива при преустройството на факултета катедрата „Физическа география на България и континентите“ се преименува на катедра „Ландшафтознание“ през 1972 г., а от 1975 г. е преименувана на катедра „Ландшафтознание и опазване на природната среда“.

Проф. Милан Георгиев (вляво) с част от колегите от катедра „Ландшафтознание и опазване на природната среда“

Активно се включва в разработването на научно-изследователски теми (наричани в наши дни проекти). Участва в мащабното изследване под наименова-

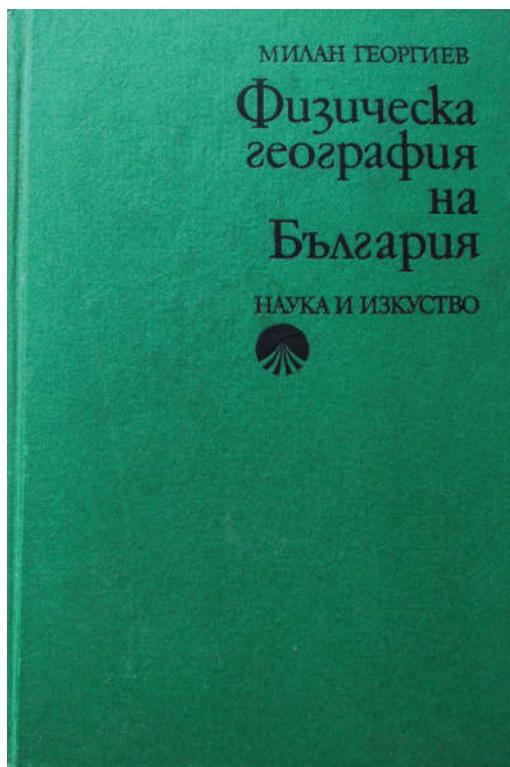
ние: „Ландшафтна характеристика на териториите на гр. София, Софийски и Пернишки окръг, във връзка с анализа и икономическата оценка на природните условия и ресурси“. Проф. Милан Георгиев продължава работата си по природните особености на райони около София и в резултат публикува статии за Панчаревския пролом на р. Искър, за източните, северните и западните склонове на Витоша и издава в съавторство научно-популярна книга за планината Витоша.

Самостоятелно или с по-млади свои колеги проф. М. Георгиев извършва научни географски проучвания в района на Задбалканските котловини, Стара планина, Предбалкана, Краище и публикува поредица от статии. Така се появяват трудове за Лествица планина, Ботевградската котловина, Мургащ, Саранската и Софийската котловина, свлачищата при софийското с. Драговищица и др.

Освен по геоморфоложки проблеми проф. М. Георгиев работи в областта на комплексните физикогеографски (ландшафтни) изследвания. Навлиза в новото научно направление ландшафтознание и е един от първите у нас, които го свързват и с конкретни екологични проблеми, появили се в резултат на бързото развитие на антропогенното въздействие върху природната среда. Поддържа връзка с подобни научни звена в чужбина – с Московския държавен университет „М. Ломоносов“ и катедрите на проф. Гвоздецки и проф. Рябчиков, с Варшавския университет с проф. Рихлинг, общува с колеги от Чехословакия, Унгария, Македония и др. Проф. М. Георгиев е бил и хоноруван преподавател в катедра „География“ към Шуменския университет “Св. Константин Преславски“. Преподавал е и във Факултета за начална и предучилищна педагогика (днешния Факултет по науки за образованието и изкуствата).

Разбиранията му за комплексността на природната среда водят до появата на нови статии и написването на учебници за висшите учебни заведения – Софийския университет и Висшия лесотехнически институт (където преподава 12 години). Така се появяват учебниците „Структура и динамика на ландшафтите“ (1977), „Ландшафтознание“ (1982), както и учебникът с монографичен характер “Физическа география на България“ (1979), който има още две издания (1985 и 1991 г.).

В третото издание на този учебник от 1991 г. проф. Георгиев доразвива идеите си за физикогеографското райониране и надгражда предложеното природно райониране на страната с автори И. Иванов, М. Георгиев, К. Стойчев и П. Петров. Дава по-пълна и точна характеристика на определените физикогеографски области и подобласти на България.

Първото издание на учебника „Физическа география на България“, изд. „Наука и изкуство“, 1979 г.

Проф. М. Георгиев участва самостоятелно или с колеги с доклади на редица международни конгреси, конференции и симпозиуми у нас и в чужбина. Има принос при разглеждането и решаването на научни проблеми в областта на медицинската география, рекреацията и туризма, опазването на природната среда. Организира научни експедиции и проучвания и публикува статии за Дунавската равнина, Предбалкана, Софийската котловина, Пирин и др. Прави проучвания на териториите на Сливенски и Ямболски окръг заедно със свои колеги от катедрата и организира обществени обсъждания и специализирани конференции за състоянието на природната среда и човешкото въздействие върху нея. Той развива идеите си за важната роля на геоморфоложкия фактор във формирането и развитието на ландшафтите у нас, както и за проявата на зоналността и азоналността на територията на България на ландшафтно равнище.

Проф. Георгиев е и ръководител на колективи, с които разработва редица предпроектни задания, свързани с опазването на природната среда и рекултивацията на нарушени земи от промишлена и земеделска дейност. В продължение на три години са проведени проучвания в района на базите на металургичния комбинат „Кремиковци“, две години са проучвани избрани територии

от Разградски окръг, завършващи с обемен фондов материал за природата и ландшафтите на окръга. Проучвани са и промените и нарушенията на природната среда в района на оловно-цинковия завод в Кърджали.

През многогодишната си преподавателска дейност проф. М. Георгиев чете лекции по геоморфология, физическа география на България в специалностите География и География на туризма в Софийския университет, лекции по физическа география на България и ландшафтознание в Лесотехническият институт, по геология и геоморфология в Нов български университет. Той е желан лектор при организирането на десетки мероприятия и курсове за повишаване на квалификацията на учителите по география в редица окръзи на страната. Той е съавтор на учебници по география за средното образование, на сценарии на учебни филми и др.

Проф. М. Георгиев бе дълбоко убеден във възможностите на географската информация за решаването на редица практико-приложни аспекти на стопанските дейности у нас. Публикува редица трудове в тази област и полага големи усилия за развитие на научноизследователската база при подготовката на студентите. В резултат на това през 70-те години на XX век бе създаден научно-учебният стационар в гр. Земен, като по този начин се поставят основите на експерименталното ландшафтознание у нас. Там се провеждат практически занятия със студенти по време на техните научноизследователски практики, както и научни експерименти на създадени полеви площадки. Събират се емпирични данни за състоянието на природната среда в Земенската котловина и съседните планински територии. В резултат на дейността на стационара данните от наблюденията се обобщават в редица научни публикации на членове от катедрата „Ландшафтознание и опазване на природната среда“.

Дълги години проф. М. Георгиев е ръководител на студентски практики из страната. Заедно с колеги икономгеографи провежда една от най-интересните обиколни студентски практики в българското географско образование – десетдневна обиколка на Северна и Южна България с посещение на природногеографски и икономгеографски обекти. Те остават незабравими за много поколения географи.

През целия си активен живот проф. М. Георгиев е бил участник в обществения живот на университета и страната. Желан сътрудник и консултант е в редица междуведомствени мероприятия и проекти. Като ръководител на катедра „Ландшафтознание и опазване на природната среда“ той успя да увеличи научния и научно-помощния персонал от 8 на 13 души, което от своя страна допринесе да се развият нови научни направления в географската наука. Негова е идеята и организацията на няколко курса за подготовка и усъвършенстване на кадри за практиката и средното образование по еколожки и геоиколожки проблеми. В резултат на тази дейност над 150 млади кадри повишиха квалификацията си.

Откриването на Земенския ландшафтен стационар от проф. Милан Георгиев в присъствието на акад. Благовест Сендов, акад. Тодор Николов и други представители на академичната общност на СУ и БАН

Сградата на Земенския учебно-научен стационар, посрещала няколко поколения географи по време на учебните практики

В продължение на няколко години проф. М. Георгиев работи и като сътрудник и консултант в Съвета за висше образование и Министерството на народното образование.

Проф. Милан Георгиев е сред активните членове на Българското географско дружество, като участва в организацията и провеждането на националните конгреси на дружеството, конференциите и други научни форуми и дейности.

След пенсионирането си той чете лекции и в Нов български университет и подготвя изданието „Геология и геоморфология“, в което разглежда и различни научни аспекти на екологични проблеми в областта на географските и геоложките науки.

Проф. Милан Георгиев бе човек, който обичаше и защитаваше всичко, свързано с българската природа. Неведнъж е влизал в сериозни научни спорове относно негативното въздействие на хората върху нея и винаги заставаше зад идеята за разширяване на природозащитната мрежа в страната.

За цялата си научна и преподавателска дейност проф. М. Георгиев е бил удостоен с университетски и правителствени награди – ордени „Св. св. Кирил и Методий“, „Червено знаме на труда“, юбилеен медал „25 години народна власт“, Почетен знак на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и др.

За широката географска общественост, неговите колеги и студенти е незаличим споменът за прекрасния човек, научен работник и уважаван професор, оставил трайна следа в развитието на българската университетска география и на няколко научни направления в географските науки на страната.

ОСНОВНИ ТРУДОВЕ НА ПРОФ. МИЛАН ГЕОРГИЕВ

Дисертационен труд

Геоморфология и неотектонски движения в Самоковската котловина. Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 1958.

Учебници, монографии, книги

Физическа география на България. С., Наука и изкуство, 1979, 1985; Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1991.

Структура и динамика на ландшафтите в България. С., СУ „Св. Климент Охридски“, 1977.

Ландшафтознание. Учебник за студенти от ВЛТИ. С., Земиздат, 1982.

Благоевградски окръг. Географска характеристика (в съавторство). С., Изд. БГД, 1977, 238 с.

Геология и геоморфология. С., Дафна, 2005. 112 с.

Избрани статии

Геоморфология и неотектонски движения в Самоковската котловина. – *Год. СУ, Биол.-геол.-геогр. фак.*, 52, 3, 1959.

- Геоморфология на Искърския пролом между Плана планина и Лозенска планина. – *Год. СУ, Биол.-геол.-геогр. фак.*, 55, 3, 1962.
- Морфоложко развитие на североизточния склон на Лествица планина. – *Год. СУ, Геол.-геогр. фак.*, 57, 2, 1964.
- Геоморфология на Саранската котловина (Съавт.: Д. Стоилов). – *Год. СУ, Геол.-геогр. фак.*, 59, 2, 1966.
- Геоморфология на Горното и Средно поречие на р. Бели Осъм (Съавт.: П. В. Петров и др.). – *Изв. Бълг. Геогр. д-во*, 7, 1967.
- По въпроса за морфоструктурната граница между Предбалкана и Стара планина. – В: Сб. на I Нац. геогр. конгрес, 1968.
- По въпроса за ландшафта и неговата компонента релеф като доминиращ фактор при формирането на ландшафтите в България (Съавт.: П. В. Петров). – В: Сб. в чест на 25 год. от соц. революция, 1969.
- Геоморфоложко развитие на Северния дял на Земенската планина и оценка на пространствените му ресурси (Съавт.: А. Велчев, П. В. Петров). – *Год. СУ, Геол.-геогр. фак.*, 69, 2, 1977.
- Антропогенезация и проблеми по опазване и оптимизация на ландшафтните компоненти в Софийската котловина (Съавт.: Е. Благоева, Т. Къндев, М. Контева). – *Изв. Бълг. Геогр. д-во*, 18, 1980.
- География и геоекология (Съавт.: П. В. Петров) – *Год. СУ, Геол.-геогр. фак.*, 78, 2, 1990.
- Геоекологичният теоретичен потенциал в науките за Земята. – *Пробл. на геогр.*, 4, 1, 2000.
- Вододайният, водорегулиращ и водопречиствателен геоекологичен потенциал на гората. – В: Сб. доклади на науч. конференция относно използване и опазване на водите в България, ВИАС, 2001.

ЛИТЕРАТУРА

- Петров, П. Проф. Милан Георгиев на 60 г. – *Изв. на БГД*, кн. XX, 1982, 1–2, 187–189.
- Юбилеен сборник – 30 години катедра „Ландшафтознание и опазване на природната среда“ (под ред. на доц. Мимоза Контева и доц. Румен Пенин). С., 2003, 17–20.
- Юбилеен сборник – 40 години катедра „Ландшафтознание и опазване на природната среда“ (под ред. на проф. Румен Пенин и доц. Мимоза Контева). С., Булвест 2000, 2013, 25–26.
- Лични архиви на проф. Ангел Велчев и проф. Румен Пенин

проф. Ангел Велчев, проф. Румен Пенин
Катедра „Ландшафтна екология и опазване на природната среда“